

ESETTANULMÁNY: A STERILIZÁCIÓ ÉS A ROMA NŐK

ELŐZMÉNYEK

Egyes nőknek olyan nőgyógyászati problémájuk van, amely komoly egészségügyi kockázatokat vonhat maga után, vagy akár halált is okozhat. Ezekben az esetekben a sterilizáció orvosilag indokolt. A történelem során azonban, egyes vallási vagy etnikai csoportok szaporodásának megakadályozására kényszer-sterilizációt is alkalmaztak.

Mivel a sterilizáció az egyes ember testi épségébe történő beavatkozásnak minősül, valamint az adott személy családi életére is hatást gyakorol, a kényszer-sterilizáció az Emberi Jogok Európai Egyezménye által védett több jogot is megszeg.

Egy roma származású szlovák állampolgár esetében, akit császármetszése során sterilizáltak, nemcsak a kínzás tilalmának, valamint a magán- és családi élet tiszteletben tartásának jogát szegték meg, hanem az érintett személy azt is állította, hogy roma származása miatt vetették alá a sterilizációnak.

ESETTANULMÁNY

Egy szlovák állampolgárságú, roma származású nő szülésénél az asszony reproduktív szerveit az orvosok olyan rossz állapotúnak ítélték, hogy számára a jövőbeni terhességek komoly egészségügyi kockázatot jelentettek volna. Az orvosok az érintett nőt azonnal tájékoztatták a leletről, és sterilizációt javasoltak, amibe ő bele is egyezett. A beavatkozás elvégzése után az asszony rémülten fedezte fel, hogy többé nem eshet teherbe. Azt állította, hogy a "sterilizáció" szó jelentését nem értette pontosan, mivel a tájékoztatás elhangzásakor nagy fájdalmai voltak, és az egyébként sem az anyanyelvén hangzott el. Az érintett hölgy nemcsak súlyos pszichológiai és orvosi mellékhatásoktól szenvedett, hanem azt is állította, hogy roma származása miatt faji alapú hátrányos megkülönböztetés áldozata lett. Véleménye szerint erről volt szó, mivel a romák diszkriminációja Szlovákiában nagy történelmi múltra tekint vissza, és az asszony kórházi kártyáján kifejezetten említették roma származását.

AZ ELJÁRÁS MENETE

Az asszony a panaszt a szlovák nemzeti bírósági rendszerben terjesztette elő. Ügyét minden egyes bíróságon elutasították, a sterilizációra vonatkozó nemzeti szabályra hivatkozva, amelyben az állt, hogy ilyen beavatkozás az adott személy életének veszélyeztetettsége esetén még akkor is elvégezhető, ha az érintett személy abba nem egyezik bele. Azaz, a nemzeti bíróságok megállapították, hogy a sterilizáció összhangban van a nemzeti törvényben előírtakkal.

Mivel a hölgy az eljárással nem volt elégedett, az Emberi Jogok Európai Bíróságán tett panaszt.

DÖNTÉS

Az Emberi Jogok Európai Bírósága szerint a szlovák bíróság több fontos nemzetközi dokumentumot is megszegett, így például az emberi jogokról és biogyógyászatról szóló egyezményt, amely kimondja, hogy az adott betegnek mind az egyes beavatkozások következményeiről, mint az alternatív megoldásokról részletes tájékoztatást kell kapnia. Ezért a bíróság az Emberi Jogok Európai Egyezménye 3. (a kínzás tilalma) és 8. cikkének (a magán- és családi élet tiszteletben tartásának joga) megszegését állapította meg.

Az asszony azon állításának kivizsgálásában, hogy roma származása miatt részesült hátrányos megkülönböztetésben, a Bíróság az Európa Tanács emberi jogi biztosának segítségét kérte. A biztos elismerte, hogy a roma lakosság körében tapasztalható magas születési arány megítélése széles körben negatív, és nem kizárható, hogy esetleg ez a hozzáállás vezethetett a sterilizáció elvégzéséhez. Mivel azonban a roma és a szlovák etnikumú nők sterilizációjának számarányáról nem állnak rendelkezésre összehasonlítható jelentések, a Bíróság végzésében azt mondta ki, hogy a faji alapú sterilizációt nem támasztja alá elegendő bizonyíték.

ÖSSZEFOGLALÁS

A fenti eset jól példázza, hogy milyen nehéz is a hátrányos megkülönböztetést bizonyítékokkal alátámasztani. Több olyan jelentés áll rendelkezésre, így például egy 1992-es Human Rights Watch-értékelés, ill. újabbak is (2003-2013)¹, amelyek azt dokumentálják, hogy nagy számú roma asszony esett át sterilizáción teljes vagy tájékozott beleegyezés nélkül. A jelentések hangsúlyozzák, hogy az egészségügyi személyzet nem ritkán félrevezető tájékoztatást nyújtott vagy nem magyarázta el érthetően a helyzetet.

Mivel azonban ebben a konkrét esetben a sterilizáción átesett szlovák nők számáról nem áll rendelkezésre összehasonlítható adat, a bizonyíték nem volt elegendően erős ahhoz, hogy a bíróság arra ítéletét alapozhatott volna. Ez hívja fel a figyelmet arra, hogy milyen nehéz is a romák elleni diszkrimináció eseteit beazonosítani.

This project is funded by the Fundamental Rights and Citizenship programme of the European Union

CITIZENRIGHTS
A project by European Alternatives

¹ <https://www.hrw.org/news/2003/07/21/joint-ngo-statement-issue-illegal-sterilization-romani-women-slovakia>